

Recepcja *Historji naturalnej lodu* Antoniego Bolesława Dobrowolskiego

Dagmara BOŻEK

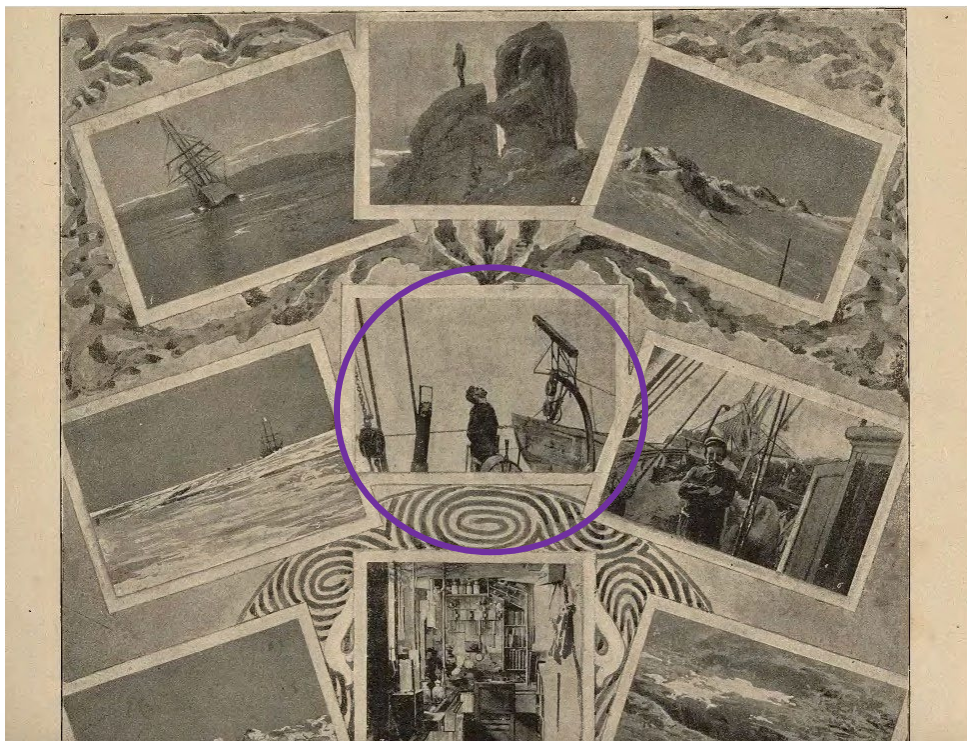
dbozek@igf.edu.pl

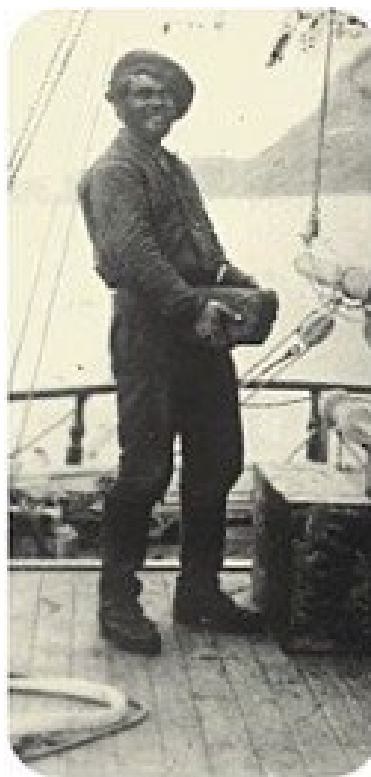
Instytut Geofizyki
Polskiej Akademii Nauk

1897-1899

Belgijska Wyprawa Antarktyczna (1897-1899)

Fot. Henryk Arctowski, *Belgijska wyprawa do bieguna południowego* [w:] „Tygodnik Ilustrowany”, nr 16/1900

Muzeum Ziemi PAN

Odnajduję natychmiast kapitana i mówię mu łamaną francuszczyzną: „Jeśli pan chce, mogę podpisać kontrakt, że nie będę brzydził się żadną robotą”. „Nawet stać przy sterze?” „Nawet stać przy sterze”. „Nawet włożyć na maszt?” „Nawet włożyć na maszt”. Chwila ciszy: kapitan namyśla się – bezmyślnie, zdaje się. „Soit”. „Merci bien, m-r le commandant”. Kłaniam się, zrzucam czarny żakiet i zabieram się z punktu do czyszczenia, układania, zmiatania i tym podobnych hec w obu laboratoriach.

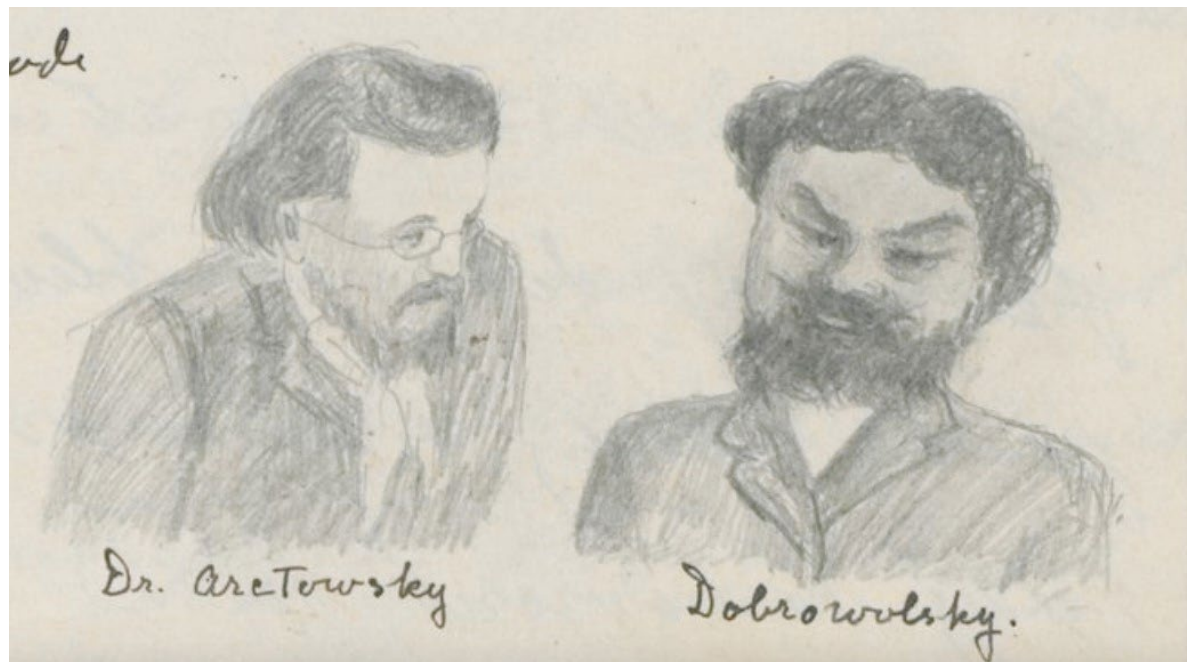
Dobrowolski A.B., *Dziennik wyprawy na Antarktydę*, 1962, s. 28.

"Resultats du Voyage du S. Y. BELGICA en 1897-1898-1899 Rapports Scientifiques ... Travaux Hydrographiques et Instructions Nautiques" by G. Lecointe, 1903. P. 110. Plate XI.

1897-1899

Johan KOREN

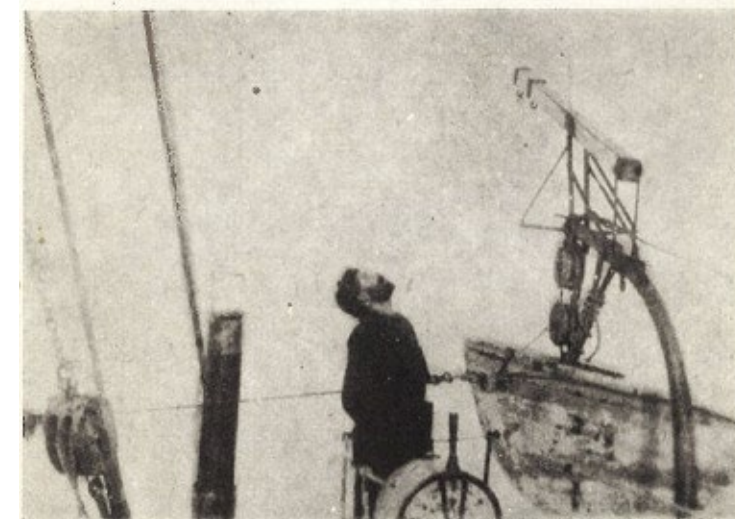
Koren J., Journal over den Belgiske Sydhavs-Expedition 97-99. Udvalg fra Dagbogen paabegyndt under overvintringen 1898-99, The National Archives of Norway, <https://media.digitalarkivet.no/view/77494/20>, dostęp: 6.05.2023, tłum. A. Lubowicka.

Pewnego dnia Dobrowolski albo Antonio, jak go zwykle nazywano, ma zapisać południowe obserwacje. W momencie, gdy zamierza odczytać temperaturę na termometrze przy nadburciu, pech chce, że niechcący upuszcza do morza zeszyt, w którym prowadzi swoje zapiski. Wraz z tym odpływają wyniki obserwacji prowadzonych przez całą dotychczasową podróż. Antonio z rozpaczy odchodzi od zmysłów, dużymi susami pędzi przez cały statek na rufę, krzycząc i wymachując rękami za odpływającym zeszytem, który wkrótce znika w wodnym śladzie. Antonio załamuje ręce i pogrąża się w niemej rozpaczy. Wtedy zjawia się pierwszy oficer Amundsen, który wpada na pomysł zwinięcia logu* na wypadek, gdyby zeszyt się o niego zaczepił. Tak zrobiono i zeszyt, który rzeczywiście osiadł na logu, udało się szczęśliwie wciągnąć na pokład. Antonio nie posiadał się ze szczęścia. Pędzi natychmiast do laboratorium i z twarzą promieniującą radością zdaje relację swojemu pryncypałowi Arctowskiemu z minionej przygody. Nie powinien był jednak tego robić – bo Arctowski unosi się »wielkim gniewem«. Niewiele brakowało, żeby Antonia zapiekły jego tłuste policzki, tak bardzo uczonego pana rozgniewała niezdarność jego asystenta. Zadowolili się jednak mocnym ściśnięciem ramienia biednego grzesznika i potrząśnięciem nim, a także pomachaniem ociekającym wodą zeszytem zatrważająco blisko jego nosa – wszystko to oczywiście ku wielkiemu rozbawieniu wszystkich obecnych”.

Koren J., Journal over den Belgiske Sydhavs-Expedition 97-99, s. 20-21.

Schemat obserwacji meteorologicznych (wg *Dziennika...*)

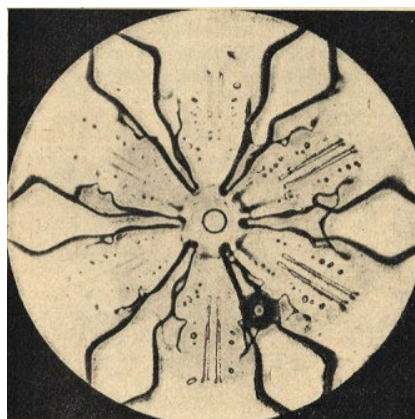
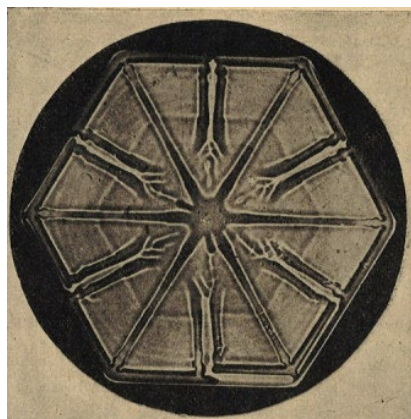
1. Obserwacje dzienne od 8.00 do 18.00 co godzinę (czasem co pół i co kwadrans)
2. Po kolacji – notatki
3. Cały dzień – obserwacja obłoków
4. Noc – 2 godziny wachty

Autor obserwuje chmury z pokładu statku

Żadna małpa nie będzie śmiała pomyśleć, że zachciało mi się „łżejszej” pracy”. Majtkowie podczas zimowania będą mieć daleko więcej wolnego czasu niż ja.

Dobrowolski A.B., Dziennik wyprawy na Antarktydę, 1962, s. 136.

Kolekcja zdjęć śnieżynek A.B. Dobrowolskiego, *Mój życiorys naukowy*, 1958.

1897-1899

1916

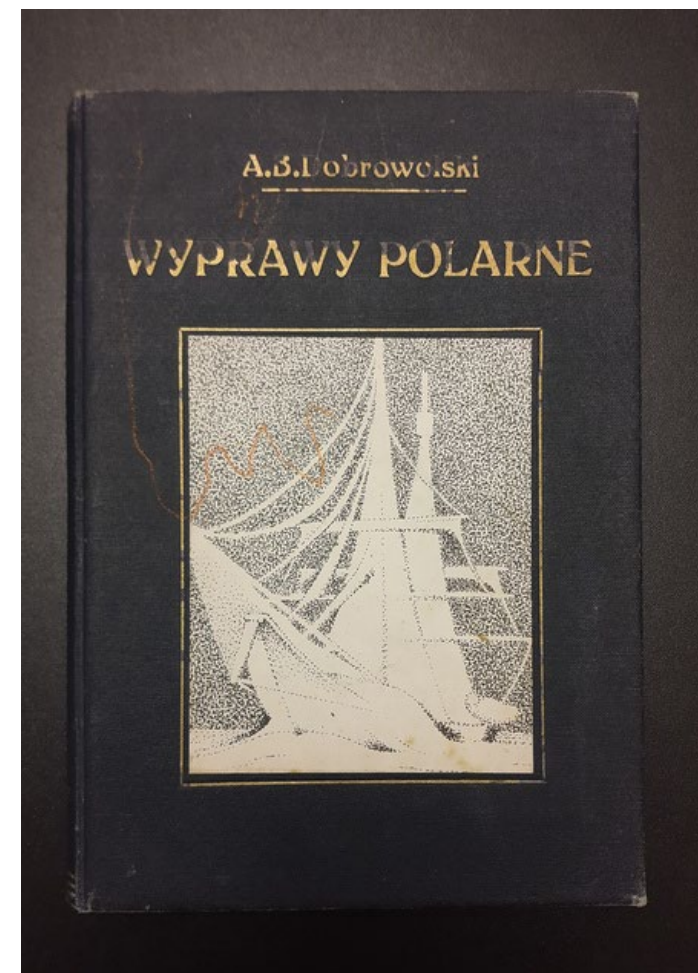
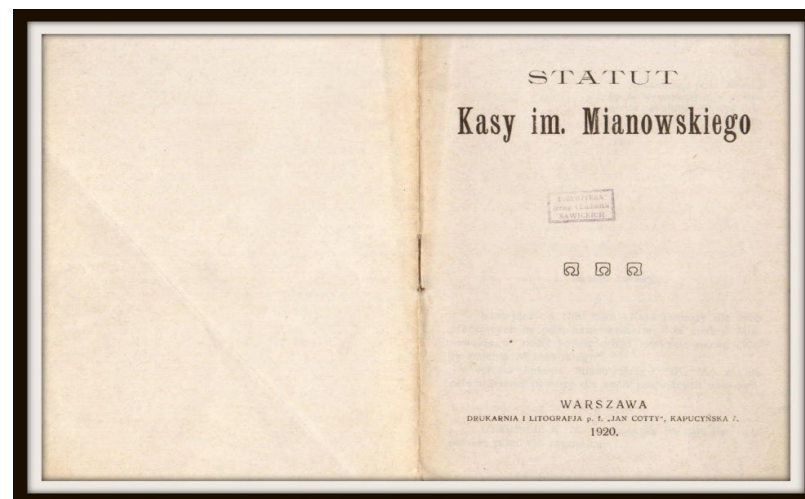
1916 Kasa im. Mianowskiego – Instytut Popierania Nauki

Okres działalności 1881-1920

- Publikacja dzieł i czasopism
- Zapomogi na studia i indywidualne prace badawcze
- Dofinansowanie wydawania podręczników

Do 1929 roku – ok. 700 tytułów

Kasa imienia Józefa Mianowskiego – Fundacja Popierania Nauki (1881-1991),
https://www.mianowski.waw.pl/?page_id=26

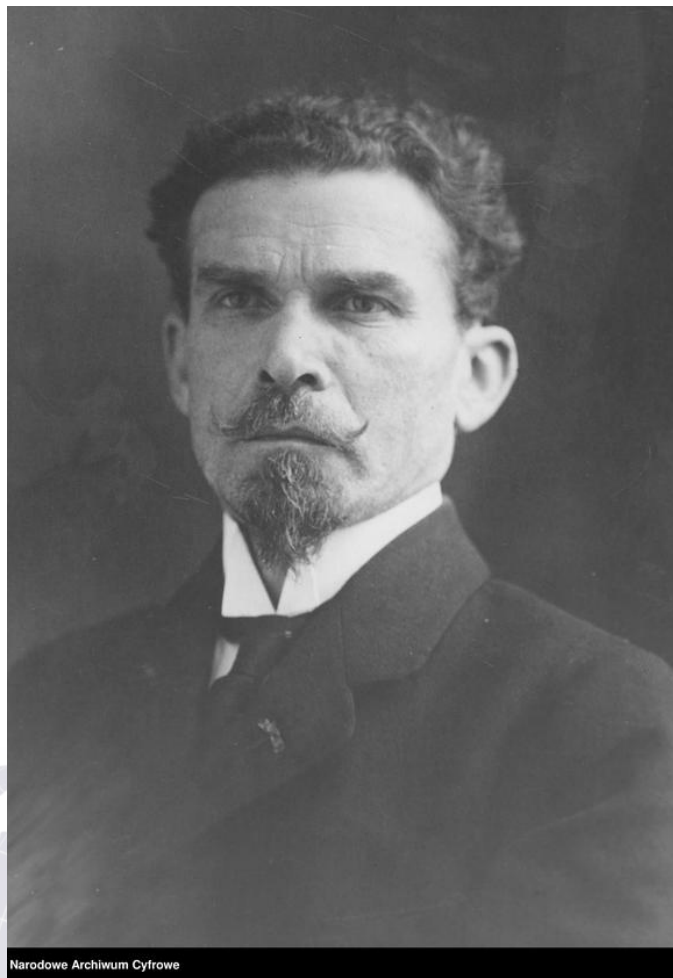
1914 Fot. własna

1897-1899

1916

1917

1914-1917 stypendium w Szwecji

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

I była to dziwna dysproporcja pomiędzy tą niewielką kwotą brakującą a tym, co za tę kwotę można było zrobić; trochę więcej pieniędzy umożliwiłoby dużo więcej wyników. Był to zresztą tylko jeden mały przykład ogólnej a bardzo smutnej reguły, stosowanej codziennie do przedsięwzięć naukowych.
Dobrowolski A.B., Mój życiorys naukowy, 1958, s. 128.

1897-1899

1916

1917

1923

1923 *Historja naturalna lodu*

Rękopis jednak przygotowany był do druku już w r. 1916, a czekał na druk, z powodów od autora niezależnych, aż do r. 1922. (...) Jako więc całkowitą monografię lodu, książkę moją należy uważać za wydaną w r. 1916, najdalej zaś w r. 1917.

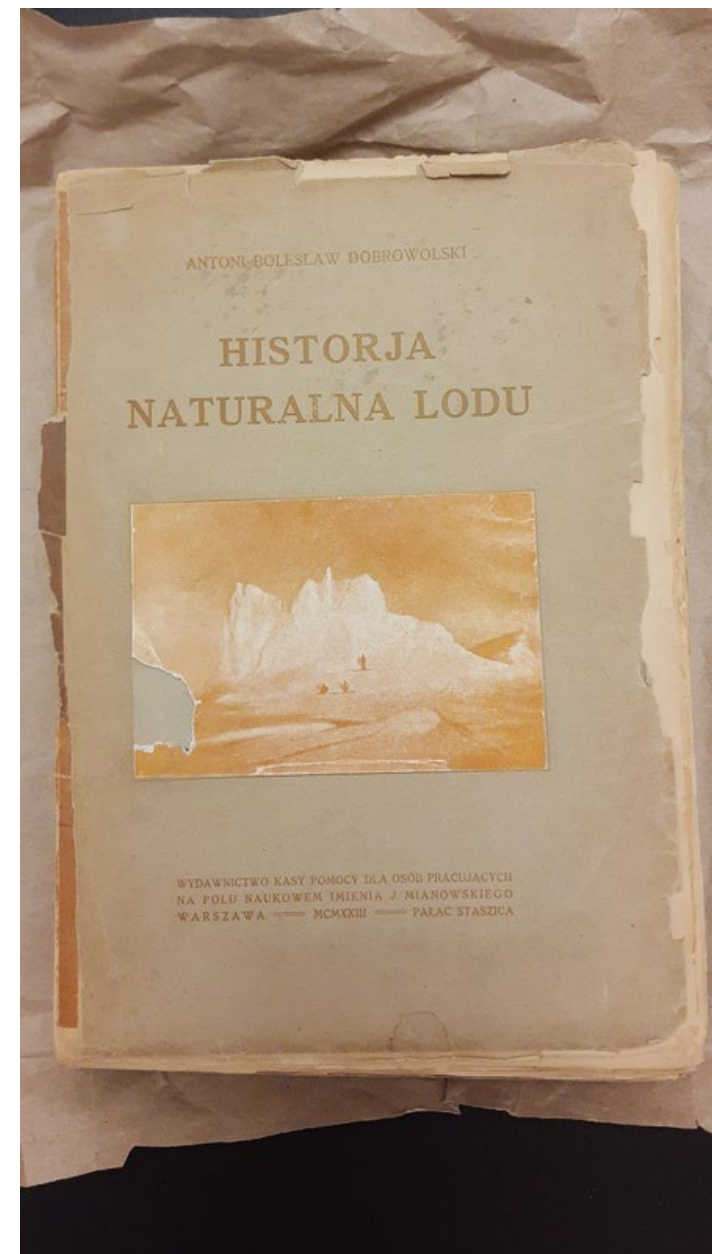
Dobrowolski A.B., Historja naturalna lodu, 1923, s. 10.

940 stron

902 pozycje bibliografii

15 rozdziałów

+ spis treści w języku FR

Fot. własna

1897-1899

1916

1917

1923

Kriologia

Można więc – mojem zdaniem zaś należy – lód i zjawiska lodowe wyodrębnić w osobną całość, kryosferę, a badania nad kryosferą – w osobną gałąź geografii fizycznej, kryografię, której t. zw. glaciologia (nauka o lodowcach) stanowiłaby jeden, z geologią, z historią globu związany poddział

Dobrowolski A.B., Historia naturalna lodu, 1923, s. 2.

1. nowa dziedzina badań
2. międzynarodowe wydawnictwo/instytucja

κρύος

κρύος (język nowogrecki)

znaczenia:

przymiotnik

(1.1) zimny

antonimy:

(1.1) ζεστός

wyrazy pokrewne:

rzecz. κρύο *n*, κρύωμα *n*

tem. słow. κρυο-

przym. κρύο

etymologia:

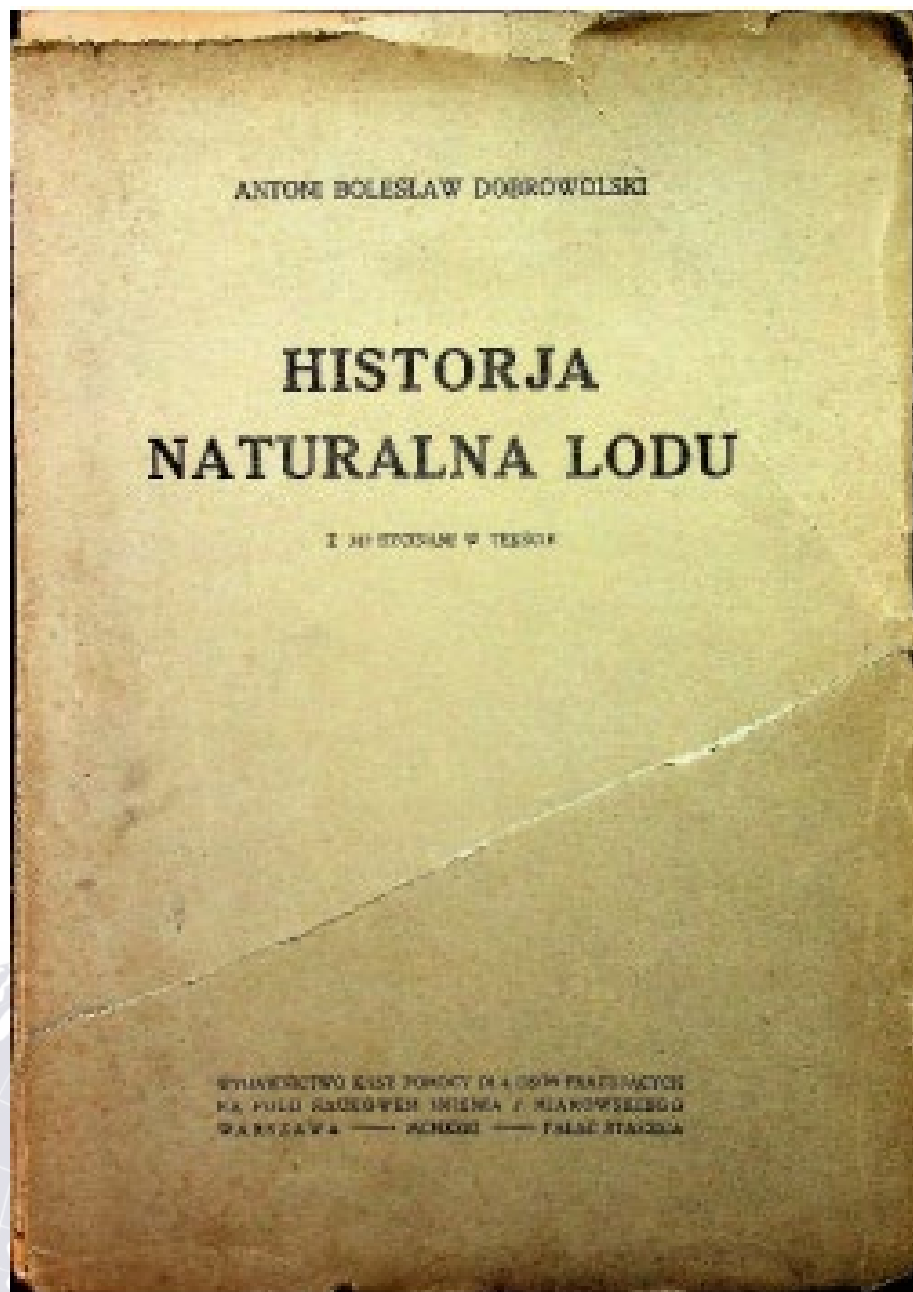
gr. κρύος

1897-1899

1916

1917

1923

Bestseller znanego polarnika już w sprzedaży!

Zachwycające!

„Kurier Polski”

Pionierskie podejście i lekkość stylu.

„Ilustrowany Kurier Codzienny”

***Wiwat polska nauka! Obowiązkowa
lektura dla młodzieży.***

„Czas”

1897-1899

1916

1917

1923

1939

§ 15. MONOGRAFJE SPECJALNE.

1. Pojęcie o rozwoju krystalografii wytworzyć sobie można nie tylko studiując ogólne dzieła o historii krystalografii, lecz także, w węższym zakresie, ale zato dokładniej — przez studjowanie rozpraw, odnoszących się do kryształów jednego związku czy minerału. Studjowanie takie ułatwiają „monografie”. W najbliższym czasie ukaże się w języku polskim monografia ciała tak rozpowszechnionego, jak lód, opracowana przez niepospolitego znawcę tego przedmiotu i podróżnika Antoniego Dobrowolskiego.¹⁾

A. Dobrowolski. Historia naturalna lodu. Z 350 fig. w tekście, z bibliografią i dodatkiem w języku francuskim.

¹⁾ Wyszła z druku.

— 151 —

PORADNIK DLA SAMOUKÓW, T. IV.

KRYSTALOGRAFJA

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA STUDUJĄCYCH

WYDAWN. A. HEFLICHA I ST. MICHAŁSKIEGO.
Z ZASIĘKU KASY IM. MIANOWSKIEGO.
Z 12 FIG. W TEKŚCIE. — WARSZAWA, 1924.
KASA IM. MIANOWSKIEGO, NOWY-ŚWIAT 72.

1924, Stefan Kreutz

Kreutz, S., Poradnik dla samouków. T. 4.
Krystalografia. Wskazówki metodyczne dla
studiujących, <https://www.sbc.org.pl/dlibra/show-content/publication/edition/19686?id=19686>.

znakomita (...) epokowa monografia (...) praca wprost fenomenalna, wytwór olbrzymiej pracy myślowej”

prof. J. Zawidzki, kierownik Zakładu Chemii Nieorganicznej Politechniki Warszawskiej, list z 15 VII 1923 r.

francuski, niemiecki, rosyjski, angielski

1897-1899

1916

1917

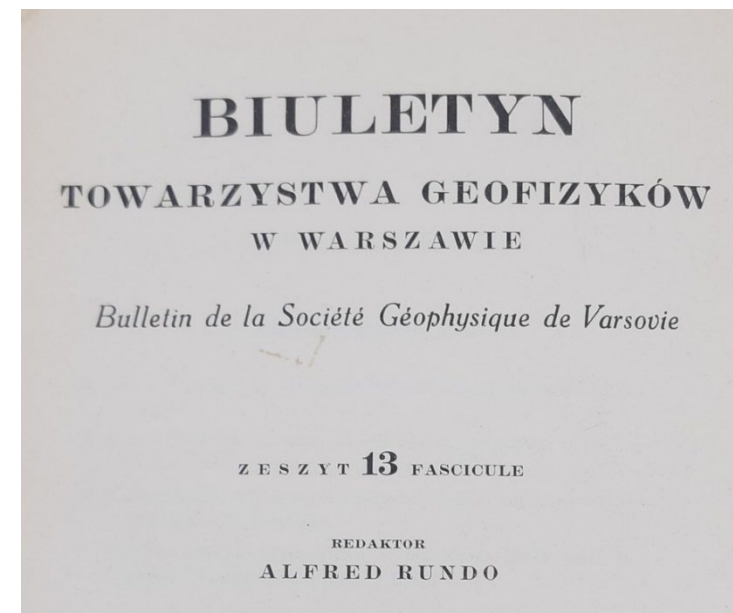
1923

1939

1931-1938 Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie

Co się tyczy monografii, spróbowałem sam jeden sprostać temu zadaniu i 10 lat temu wydałem coś w rodzaju Encyklopedii Lodu. Niestety, ogłoszona w języku polskim, tem samem stała się trudno dostępną kolegom – kryologom, z których nikt nie jest Polakiem. Jeżeli zaś mimo to książka moja, o ile wiem, czytana była, z pomocą słownika, przez mych kolegów Rosjan, Szwedów, Amerykanów, Kanadyjczyków, Japończyków, dowodzi to tylko, jak silnie daje się odczuwać potrzeba takiej monografii.

Dobrowolski A.B., Kryosfera, kryologia, kryotechnika i sprawa organizacji międzynarodowej badań nad lodem i zjawiskami lodowymi [w:] „Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie, zeszyt 9-10, 1934, s. 25.

#aktualizacja
#angielski

Angielskie tłumaczenie dwóch rozdziałów

Rozdział 13 „Lodowce – budowa wewnętrzna”

+

Rozdział 14 „Ruch lodowców”

=

Glaciers Structure and Movement Teories [w:] „Bulletin of the Polish Geophysical Society”

~~Książka i Wiedza~~
~~Wojskowy Instytut Naukowy~~
~~PWN~~

Lata 50.

#korespondencja
#tłumaczenia

Lata 70.

#kriosfera

Źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni_Boles%C5%82aw_Dobrowolski#/media/Plik:Antoni_Boles%C5%82aw_Dobrowolski's_grave.JPG

Bibliografia

Barry G.R., Jania J., Birkenmajer K., *AB Dobrowolski—the first cryospheric scientist—and the subsequent development of cryospheric science*, https://www.researchgate.net/publication/228519645_AB_Dobrowolski-the_first_cryospheric_scientist-and_the_subsequent_development_of_cryospheric_science.

Dobrowolski A.B., *Dziennik wyprawy na Antarktydę*, 1962.

Dobrowolski A.B., *Historja naturalna lodu*, 1923.

Dobrowolski A.B., *Kryosfera, kryologia, kryotechnika i sprawa organizacji międzynarodowej badań nad lodem i zjawiskami lodowymi* [w:] „Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie, zeszyt 9-10, 1934, s. 25.

Dobrowolski A.B., *Mój życiorys naukowy*, 1958.

Kasa imienia Józefa Mianowskiego – Fundacja Popierania Nauki (1881-1991), https://www.mianowski.waw.pl/?page_id=26

Koren J., *Journal over den Belgiske Sydhavs-Expedition 97-99. Udvalg fra Dagbogen paabegyndt under overvintringen 1898-99*, The National Archives of Norway, <https://media.digitalarkivet.no/view/77494/20>.

Kreutz. S., *Poradnik dla samouków. T. 4. Krystalografia. Wskazówki metodyczne dla studiujących*, <https://www.sbc.org.pl/dlibra/show-content/publication/edition/19686?id=19686>.

Narodowe Archiwum Cyfrowe, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/>.

Ostrowski J.Y., *Antoni Bolesław Dobrowolski (1872-1954) – geofizyk, humanista, pedagog* [w:] „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 42/1, s.75-104.

Dziękuję za uwagę!

Dagmara BOŻEK

dbozek@igf.edu.pl

Instytut Geofizyki
Polskiej Akademii Nauk